Міністерство освіти і науки України
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра міжнародного і європейського права

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан юридичного факультету
_____ Віталій СЕРЬОГІН
«__27__» ___серпня___ 2026 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Міжнародне право
(назва навчальної дисципліни)

рівень вищої освіти:	перший (бакалаврський)
галузь знань:	08 Право
спеціальність:	081 Право
освітньо-професійна програма:	Право
вид навчальної дисципліни:	обов'язкова
факультет:	юридичний

2026/2027 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження вченою радою юридичного факультету

«31» серпня 2026 року, протокол № 1

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: Сироїд Тетяна Леонідівна, доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри міжнародного і європейського права,

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародного і європейського права юридичного факультету

Протокол від «28» серпня 2026 року № 1

Завідувач кафедри
міжнародного і європейського права Тетяна СИРОЇД

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 081 Право

Гарант освітньо-професійної програми
першого (бакалаврського) рівня вищої освіти «Право»
кандидат юридичних наук, доцент Наталія ГРИШИНА

Програму погоджено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол від «31» серпня 2026 року № 1

Голова науково-методичної комісії Ганна ЗУБЕНКО

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Міжнародне право» складена відповідно до освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 08 Право, спеціальності 081 Право.

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни є опанування певним інструментарієм науки міжнародного права, вивчення його сутності та особливостей, системи, основних принципів та джерел, суб'єктів, співвідношення з внутрішньодержавним правом, а також вивчення процесів формування і розвитку міжнародно-правових відносин у конкретних галузях міжнародного права.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- вивчення поняття міжнародного права, предмету його регулювання;
- вивчення поняття норм та джерел міжнародного права;
- ознайомлення з суб'єктним складом міжнародного права;
- приділення уваги сутності і значенню інституту визнання у міжнародному праві;
- аналіз підстав правонаступництва в міжнародному праві;
- приділення уваги співвідношенню міжнародного і внутрішньодержавного права;
- розуміння сутності міжнародно-правового регулювання території;
- вивчення поняття, видів, форм, підстав відповідальності суб'єктів міжнародного права;
- вивчення поняття, джерел, суб'єктного складу галузей міжнародного права, зокрема: права зовнішніх зносин; права міжнародних організацій; права прав людини;міжнародного морського права; міжнародного повітряного права;міжнародного космічного права; міжнародного екологічного права; міжнародного економічного права; міжнародного кримінального права; права збройних конфліктів;
- знання і розуміння найважливіших фактів, концепцій, принципів і теорій міжнародного права; вміння застосовувати ці знання для розв'язання практичних завдань;
- здатність кваліфіковано застосовувати міжнародно-правові акти в різних сферах юридичної діяльності.

1.3. Кількість кредитів – 3

1.4. Загальна кількість годин – 90

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
Предметом вивчення навчальної дисципліни є система міжнародно-правових явищ, до якої належать: міжнародно-правові відносини за участю держав і інших суб'єктів міжнародного права та міжнародно-правові норми, що їх регулюють. Програма навчальної дисципліни складається з таких розділів: Розділ 1. Загальні положення міжнародного права. Інститути міжнародного права. Розділ 2. Галузі міжнародного права.	
Нормативна / за вибором Нормативна	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
3-й	3-й
Семестр	
5-й	5-й

Лекції	
32 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	4 год.
Лабораторні заняття	
-	-
Самостійна робота	
42 год.	78 год.
Контрольна робота	
1	
Індивідуальне завдання	
1	1
Форма контролю	
екзамен	

1.6. Перелік компетентностей, що формує дана дисципліна:

ЗК 2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 9. Здатність працювати в команді. ЗК 10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів). ЗК 12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми. СК 3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи. СК 7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право. СК 8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини. СК 12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

1.7. Перелік результатів навчання, що формує дана дисципліна:

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми (https://law.karazin.ua/resources/doks2021/inform_pak/2024-2025/OPP_081_bak_2024_compressed.pdf) здобувачі повинні досягти таких програмних результатів: ПРН 1. Визначити переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин. ПРН 3. Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел. ПРН 4. Знати та розуміти основи права ЄС. ПРН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньої обґрунтованістю. ПРН 8. Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права. ПРН 17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

1.8. Пререквізити: Теорія права та держави, Конституційне право України, Історія держави і права України, Історія держави та права зарубіжних країн, Історія вчень про право і державу.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

РОЗДІЛ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА. ІНСТИТУТИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Тема № 1. ПОНЯТТЯ, ОСОБЛИВОСТІ ТА ХАРАКТЕРНІ РИСИ СУЧАСНОГО МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Становлення та розвиток міжнародного права. Особливості сучасного етапу функціонування міжнародного права. Поняття міжнародного права. МП – самостійний нормативний комплекс, система юридичних норм, створених спільно державами. Предмет регулювання. Види відносин, що регулюються нормами МП. Міжнародні міждержавні відносини. Міжнародні відносини недержавного характеру. МП як особлива правова система. Концепція

розмежування створеного державою права і застосування державою міжнародного права. Система міжнародного права, загальна характеристика елементів.

Тема № 2. ОСНОВНІ ПРИНЦИПИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Функції основних принципів міжнародного права. Природа основних принципів міжнародного права. Ознаки основних принципів міжнародного права. Співвідношення основних принципів системи, принципів галузі та інституту, універсальних, регіональних і партикулярних принципів.

Класифікація основних принципів міжнародного права. Зміст основних принципів міжнародного права. Принцип заборони застосування сили або загрози силою. Принцип суверенної рівності держав. Принцип невтручання. Принцип територіальної цілісності держав. Принцип непорушності державних кордонів. Принцип мирного врегулювання спорів. Принцип поваги прав та основних свобод людини. Принцип рівноправності та самовизначення народу і нації. Принцип співробітництва. Принцип добросовісного виконання міжнародних зобов'язань.

Тема № 3. НОРМИ ТА ДЖЕРЕЛА МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Концепція узгодження позицій суб'єктів міжнародного права у процесі нормотворення. Поняття і характерні риси норм міжнародного права. Структура норм міжнародного права. Визнання правила нормою права (opinio juris). Види міжнародно-правових норм та їх класифікація. Поняття імперативних норм (jus cogens) та особливості їх створення. Концепція «м'якого права» (soft law). Ієрархія норм міжнародного права. Кодифікація норм міжнародного права. Офіційна і неофіційна кодифікація норм міжнародного права. Взаємодія норм міжнародного права з нормами інших систем регулювання міжнародних відносин. Взаємодія норм міжнародного права з нормами міжнародної моралі та міжнародної ввічливості. Поняття звичаєвості та традиції.

Поняття реалізації норм міжнародного права. Форми та способи реалізації норм міжнародного права. Механізм (зміст процесу) реалізації норм міжнародного права. Міжнародно-правовий механізм реалізації норм міжнародного права та його складові (конвенційний і організаційно-правовий механізм). Внутрішньодержавний механізм реалізації норм міжнародного права та його складові (нормативний і організаційно-правовий механізми).

Джерела міжнародного права: поняття, види. Статут ООН і презумпція різноманітності джерел МП. Поділ джерел міжнародного права на головні (міжнародний договір та міжнародний звичай) і допоміжні (рішення міжнародних організацій, рішення судових інституцій, доктрина міжнародного права). Міжнародний договір. Міжнародний звичай. Загальні принципи права. Рішення міжнародних органів та організацій. Рішення міжнародних судів та арбітражних трибуналів. Доктрина міжнародного права. Національне законодавство та рішення національних судів.

Тема № 4. СУБ'ЄКТИ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Поняття і види суб'єктів міжнародного права. Основні (первинні) та похідні (вторинні) суб'єкти міжнародного права. Основні риси та особливості міжнародної правосуб'єктності. Інститут міжнародної правосуб'єктності. Види міжнародної правосуб'єктності.

Держава – основний суб'єкт міжнародного права. Види держав. Міжнародна правосуб'єктність міжнародних організацій. Міжнародна правосуб'єктність народу, нації, які борються за створення незалежної держави. Особливі види міжнародної правосуб'єктності (міжнародна правосуб'єктність державоподібних утворень). Міжнародно-правовий статус Ватикану. Міжнародна правосуб'єктність фізичної особи. Питання міжнародної правосуб'єктності транснаціональних компаній. Україна як суб'єкт міжнародного права.

Тема № 5. ВИЗНАННЯ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Поняття визнання та його юридичне значення. Теорії визнання: конститутивна і декларативна. Види визнання. Визнання держав. Визнання урядів. Інші види міжнародно-

правового визнання. Форми визнання: de facto; de jure; ad hoc. Засоби і типи визнання. Визнання України як незалежної держави.

Тема № 6. ПРАВОНАСТУПНИЦТВО У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Поняття правонаступництва. Види правонаступництва. Підстави правонаступництва. Об'єкти правонаступництва. Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо договорів 1978 р. та Віденська конвенція про правонаступництво держав щодо державної власності, державних архівів і державних боргів 1983 р. Правонаступництво при внутрішніх змінах у державі. Правонаступництво держав щодо міжнародних договорів. Правонаступництво держав щодо державної власності. Правонаступництво держав щодо державних архівів. Правонаступництво держав щодо державних боргів. Правонаступництво при утворенні нових незалежних держав. Правонаступництво урядів. Врегулювання питань правонаступництва у зв'язку з припиненням існування СРСР. Правонаступництво України.

Тема № 7. СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖНАРОДНОГО І ВНУТРІШНЬОДЕРЖАВНОГО ПРАВА

Сфера дії міжнародного права. Сфера дії внутрішньодержавного права. Значення проблеми співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права. Теорії співвідношення міжнародного і національного права. Міжнародне право про взаємодію з внутрішньодержавним правом. Внутрішньодержавне право про взаємодію з міжнародним правом. Доктрина міжнародного права про реалізацію його норм у внутрішньодержавній сфері. Конституційне право і судова практика держав щодо співвідношення національного та міжнародного права. Національне законодавство України, її судова практика та міжнародне право. Національне законодавство та міжнародна судова практика.

Тема № 8. ТЕРИТОРІЯ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Поняття і види територій у міжнародному праві. Поняття демілітаризованої і нейтральної території в міжнародному праві. Способи придбання державної території. Державні кордони. Делімітація та демаркація державних кордонів. Територія з міжнародним режимом. Міжнародні і багатонаціональні ріки. Правовий режим Дунаю. Правовий режим Арктики. Територіальні володіння держав в Арктиці. Концепція «арктичних секторів». Правовий режим морських просторів Арктики та їх делімітація. Міжнародно-правовий режим Антарктики. Договір про Антарктику 1959 р. та його система.

Тема № 9. МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ СТАТУС НАСЕЛЕННЯ

Громадянство і міжнародне право. Узгодження національного законодавства у сфері громадянства з міжнародними договорами. Роль міжнародних норм у регулюванні права на громадянство та інших питань громадянства. Громадянство жінок при укладені шлюбу. Громадянство при територіальних змінах (право оптації). Подвійне громадянство. Значення міжнародних договорів у вирішенні питань виходу з громадянства. Захист прав і законних інтересів громадян, які знаходяться за межами своєї держави.

Статус іноземних громадян і міжнародне право. Співвідношення національного законодавства і міжнародних договорів, які визначають статус іноземних громадян. Національний режим. Спеціальний режим. Статус біженців і вимушених переселенців. Роль міжнародних договорів у регламентації статусу цих осіб. Право притулку. Підстави надання такого права. Статус осіб, що отримали притулок.

Тема № 10. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ У МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Поняття та підстави міжнародно-правової відповідальності. Ознаки міжнародного правопорушення. Види міжнародних правопорушень. Делікти. Міжнародні злочини. Обставини, які звільняють від відповідальності. Обставини, що унеможливлюють виникнення відповідальності й обставини, що звільняють від застосування відповідальності. Відповідальність

за правомірну діяльність. Підстави й різновиди такої відповідальності. Види і форми міжнародно-правової відповідальності. Матеріальна і нематеріальна (політична) відповідальність. Форми відшкодування: реституції, репарації, субституції та ін. Реалізація відповідальності. Основні засоби: добровільний і з використанням примусових засобів. Санкції: індивідуальні й колективні. Процесуальний механізм реалізації міжнародно-правової відповідальності.

Тема № 11. МИРНІ ЗАСОБИ ВИРІШЕННЯ МІЖНАРОДНИХ СПОРІВ

Загальна характеристика інституту розв'язання міжнародних спорів. Принцип мирного врегулювання міжнародних спорів. Поняття міжнародного спору. Засоби вирішення міжнародних спорів. Безпосередні переговори, посередництво, добрі послуги. Міжнародна процедура з примирення. Міжнародний арбітраж (третейський суд). Міжнародна судова процедура. Розв'язання спорів у міжнародних організаціях. Механізми і засоби ОБСЄ щодо мирного вирішення спорів. Мирне врегулювання спорів у Європейському Союзі та Раді Європи.

РОЗДІЛ 2. ГАЛУЗІ МІЖНАРОДНОГО ПРАВА

Тема № 12. ПРАВО МІЖНАРОДНИХ ДОГОВОРІВ

Поняття і джерела. Договірна правоздатність держав, міжнародних організацій та інших суб'єктів МП. Процес укладення договорів, його стадії. Повноваження. Підготовка тексту договору. Прийняття тексту договору. Згода на обов'язковість договору. Підписання. Парафування. Ратифікація. Набуття договором чинності. Приєднання до договору. Строк дії договору. Опублікування і реєстрація договору. Недійсність договорів. Підстави визнання договору недійсним. Абсолютна й відносна недійсність. Підстави призупинення дії договору. Підстави припинення дії договору. Денонсація. Скасування.

Тема № 13. ПРАВО МІЖНАРОДНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ

Поняття і класифікація міжнародних конференцій. Підготовка, скликання та правила процедури міжнародних конференцій. Делегації держав та органи конференцій. Види актів міжнародних конференцій та їх правове значення.

Історичні аспекти створення міжнародних організацій. Поняття та класифікація (види) міжнародних організацій. Правосуб'єктність міжнародних організацій. Міжнародні міжурядові організації та міжнародні неурядові організації. Юридична природа міжнародних організацій. Поняття «внутрішнього і зовнішнього права» міжнародних міжурядових організацій. Структура та правові основи діяльності міжнародних організацій. Зовнішні відносини міжнародних організацій. Привілеї та імунітети міжнародних організацій. Створення, цілі та принципи діяльності Організації Об'єднаних Націй (ООН). Членство в ООН та органи ООН. Спеціалізовані установи ООН. Регіональні міжнародні організації. Рада Європи (РЄ). Європейський Союз (ЄС). Організація Північноатлантичного договору (НАТО). Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ).

Тема № 14. ПРАВО ЗОВНІШНІХ ЗНОСИН

Поняття та джерела права зовнішніх зносин. Органи зовнішніх зносин та їх види. Дипломатичні представництва. Види та функції дипломатичних представництв. Дипломатичний корпус. Глава і персонал дипломатичного представництва. Консульські установи. Види та функції консульських установ. Глава і персонал консульської установи. Привілеї та імунітети дипломатичних представництв, консульських установ та їх персоналу. Представництва держав при міжнародних організаціях і представництва міжнародних організацій при державах. Спеціальні місії. Торгівельні представництва.

Законодавство України про дипломатичну і консульську службу. Порядок призначення та відкликання дипломатичних представників України. Роль МЗС України в міжнародних взаємовідносинах. Законодавство України в сфері зовнішніх зносин.

Тема № 15. ПРАВА ЛЮДИНИ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ

Принцип поваги прав людини й основних свобод як першооснова міжнародно-правового регулювання проблем гуманітарного характеру. Міжнародно-правові норми про права людини: їх предметна різноманітність. Міжнародні стандарти щодо прав і свобод людини. Стандарти як нормативний мінімум, їх функції. Узгодження внутрішньодержавного й міжнародного переліку прав і свобод, їх зміст, засоби забезпечення та захисту. Міжнародні механізми забезпечення та захисту прав людини. Європейська конвенція про захист прав і основоположних свобод людини 1950. Комітет з прав дитини. Верховний комісар ООН з прав людини. Рада з прав людини. Європейський суд з прав людини. Імплементація міжнародно-правових норм про права людини в національне законодавство. Міжнародні акти про права людини і законодавство України.

Тема № 16. МІЖНАРОДНЕ МОРСЬКЕ ПРАВО

Поняття та історія міжнародного морського права. Просторова дія міжнародного морського права. Кодифікація міжнародного морського права. Конвенція ООН з морського права 1982 р. Правовий режим внутрішніх морських вод. Територіальне море (територіальні води) та його правовий режим. Способи відліку територіальних вод. Право мирного проходу через територіальні води прибережної держави. Прилегла зона та її правовий режим. Види прилеглої зони. Свободи відкритого моря. Відкрите море та його правовий режим. Виключна економічна зона. Правовий режим континентального шельфу. Континентальних шельф України. Міжнародний район морського дна (Район). Міжнародні протоки і міжнародні канали. Гібралтарська протока, Магелланова протока, Чорноморські протоки. Суецький канал, Панамський канал, Кільський канал. Води держав-архіпелагів (води архіпелагу). Міжнародно-правовий механізм захисту і збереження морського середовища. Міжнародні морські організації.

Тема № 17. МІЖНАРОДНЕ ПОВІТРЯНЕ ПРАВО

Виникнення і розвиток міжнародного повітряного права, поняття та джерела. Основні принципи міжнародного повітряного права. Юридична природа і правовий режим повітряного простору. Польоти в межах державної території. Міжнародні польоти та їхнє правове регулювання. Польоти над відкритим морем, міжнародними протоками та архіпелажними водами. Правове регулювання міжнародних повітряних сполучень. Правовий статус повітряного судна та екіпажу. Міжнародне співробітництво в боротьбі з актами незаконного втручання в діяльність цивільної авіації. Міжнародні авіаційні організації. Відповідальність у міжнародному повітряному праві.

Тема № 18. МІЖНАРОДНЕ КОСМІЧНЕ ПРАВО

Поняття та джерела міжнародного космічного права. Основні принципи космічної діяльності. Кодифікація і прогресивний розвиток міжнародного космічного права. Суб’єкти міжнародного космічного права. Міжнародно-правова регламентація космічної діяльності. Правовий режим космічного простору і небесних тіл. Правовий статус космонавтів. Правовий режим космічних об’єктів. Міжнародно-правова регламентація певних видів космічної діяльності. Відповідальність у міжнародному космічному праві. Міжнародні космічні організації.

Тема № 19. МІЖНАРОДНЕ ЕКОНОМІЧНЕ ПРАВО

Поняття міжнародного економічного права. Суб’єкти міжнародного економічного права. Джерела міжнародного економічного права. Принципи міжнародного економічного права. Міжнародно-правове регулювання співробітництва в окремих галузях міжнародних економічних відносин. Світова організація торгівлі. Міжнародно-правові основи міжнародної фінансової системи. Міжнародний валютний фонд. Всесвітній банк. Регіональні фінансові організації. Міжнародне співробітництво в галузі енергетики. Міжнародно-правове регулювання діяльності транснаціональних корпорацій. Міжнародно-правове регулювання регіональної економічної співпраці.

Тема № 20. МІЖНАРОДНЕ ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

Поняття міжнародного екологічного права. Місце міжнародно-правових норм щодо охорони навколишнього середовища в загальній системі міжнародного права. Принципи міжнародного права навколишнього середовища. Охорона навколишнього середовища в міжнародних договорах. Рекомендаційні акти в сфері охорони навколишнього середовища. Концепція екологічної безпеки. Програма ООН щодо навколишнього середовища (ЮНЕП). Координаційна роль міжнародного права в справі охорони навколишнього середовища. Міжнародно-правова охорона атмосфери Землі, навколоземного і космічного простору. Міжнародно-правова охорона Світового океану. Міжнародно-правова охорона тваринного та рослинного світу. Міжнародно-правова охорона навколишнього середовища від забруднення радіоактивними відходами.

Тема № 21. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У БОРОТЬБІ ЗІ ЗЛОЧИННІСТЮ

Поняття міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю. Злочинність як міжнародне явище. Міжнародні звичаї та міжнародні договори щодо боротьби зі злочинністю. Організаційно-правові форми міжнародного співробітництва у боротьбі зі злочинністю. Міжнародна кримінальна відповідальність фізичних осіб. Злочини міжнародного характеру: поняття, види і форми. Боротьба з незаконним обігом наркотичних речовин. Боротьба з міжнародним тероризмом. Міжнародні органи в боротьбі зі злочинністю Міжнародні неурядові організації: Міжнародна асоціація кримінального права, Міжнародне кримінологічне товариство. Міжнародні міжурядові організації: Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол); Європейське поліцейське відомство (Європол). Співробітництво України з Інтерполом і Європолом. Міжнародно-правове регулювання видачі злочинців (екстрадиція). Міжнародна правова допомога. Договори України з іншими країнами щодо правової допомоги в кримінальних справах. Міжнародні стандарти поводження з правопорушниками.

Тема № 22. ПРАВО ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Поняття права збройних конфліктів. Застосування норм міжнародного гуманітарного права щодо захисту осіб, які потерпіли внаслідок військових дій «Женевське право». «Гаазьке право» про заборону застосування зброї, яка спричиняє найбільші страждання і створює загрозу для мирного населення. Міжнародні акти про захист прав людини. Поняття «війна», «збройний конфлікт» у міжнародному праві. Поняття терміну «Театр війни». Види збройних конфліктів. Міжнародно-правові наслідки початку війни. Правовий статус комбатантів, некомбатантів та інших учасників збройних конфліктів. Найманці. Ведення морської війни. Нейтралітет під час війни. Правовий режим воєнної окупації. Режим воєнного полону. Обмеження засобів і методів ведення воєнних дій. Захист цивільних об'єктів і культурних цінностей під час збройних конфліктів. Міжнародно-правові наслідки закінчення війни.

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин											
	денна форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб.	інд.	с.р.		л	п	лаб.	інд.	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Розділ 1. Загальні положення міжнародного права. Інститути міжнародного права												
Тема 1. Поняття, особливості та характерні риси сучасного	6	2	2			2	7	2	2			3

міжнародного права												
Тема 2. Основні принципи міжнародного права	2	0	0			2	7	2	2			3
Тема 3. Норми та джерела міжнародного права	4	2	0			2	3	0	0			3
Тема 4.Суб'єкти міжнародного права	6	2	2			2	3	0	0			3
Тема 5. Визнання у міжнародному праві	3	1	0			2	3	0	0			3
Тема 6. Правонаступництво у міжнародному праві	3	1	0			2	3	0	0			3
Тема 7. Співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права	2	0	0			2	3	0	0			3
Тема 8. Територія в міжнародному праві	6	2	2			2	3	0	0			3
Тема 9. Міжнародно-правовий статус населення	4	2	0			2	3	0	0			3
Тема 10. Відповідальність у міжнародному праві	6	2	2			2	5	2	0			3
Тема 11. Мирні засоби вирішення міжнародних спорів	2	0	0			2	4	0	0			4
Разом за розділом 1	44	14	8			22	44	6	4			34
Розділ 2. Галузі міжнародного права												
Тема 12. Право міжнародних договорів	6	2	2			2	6	2	0			4
Тема 13. Право міжнародних організацій	4	2	0			2	4	0	0			4
Тема 14. Право зовнішніх зносин	6	2	2			2	4	0	0			4
Тема 15. Права людини в міжнародному праві	6	2	2			2	4	0	0			4
Тема 16. Міжнародне морське право	4	2	0			2	4	0	0			4
Тема 17. Міжнародне повітряне право	2	0	0			2	4	0	0			4
Тема 18. Міжнародне космічне право	2	0	0			2	4	0	0			4
Тема 19 Міжнародне економічне право	4	2	0			2	4	0	0			4
Тема 20. Міжнародне екологічне право	4	2	0			2	4	0	0			4
Тема 21. Міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю	2	2	0			0	4	0	0			4
Тема 22. Право збройних конфліктів	6	2	2			2	4	0	0			4

Разом за розділом 2	46	18	8			20	46	2	0			44
Усього годин	**90**	**32**	**16**			**42**	**90**	**8**	**4**			**78**

4. Теми семінарських занять (денна / заочна форма навчання)

№ з\п	Назва теми	Кількість годин
1.	Поняття, особливості та характерні риси міжнародного права	2/2
2.	Норми та джерела міжнародного права	0/2
3.	Суб'єкти міжнародного права	2/0
4.	Визнання у міжнародному праві	0/0
	Правонаступництво у міжнародному праві	0/0
5.	Територія в міжнародному праві	2/0
6.	Міжнародно-правовий статус населення	0/0
7.	Відповідальність у міжнародному праві	2/0
8.	Право міжнародних договорів	2/0
9.	Право міжнародних організацій	0/0
10.	Право зовнішніх зносин	2/0
11.	Права людини в міжнародному праві	2/0
12.	Міжнародне морське право	0/0
13.	Міжнародне економічне право	0/0
14.	Міжнародне екологічне право	0/0
15.	Міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю	0/0
16.	Право збройних конфліктів	2/0
		Всього: 16/4

5. Завдання для самостійної роботи (для студентів денної /заочної форми навчання)

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин денна /заочна форми навч.
1	Тема: Поняття міжнародного права, предмет його регулювання *Завдання:* ознайомитися з лекційним матеріалом, з доктринальними джерелами. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	2/3
2	Тема: Основні принципи міжнародного права *Завдання:* ознайомитися з лекційним матеріалом, Статутом ООН, Декларацією про принципи міжнародного права 1970 р., Актом Наради з безпеки та співробітництва у Європі 1975 р. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	2/3
3	Тема: Норми та джерела міжнародного права *Завдання:* ознайомитися з лекційним матеріалом, доктринальними джерелами. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	2/3
4	Тема: Суб'єкти міжнародного права *Завдання:* ознайомитися з лекційним матеріалом, з доктринальними джерелами. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний	2/3

	матеріал.	
5	Тема: Визнання у міжнародному праві *Завдання:* ознайомитися з лекційним матеріалом, з доктринальними положеннями. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	2/3
	Тема: Правонаступництво у міжнародному праві *Завдання:* ознайомитися з лекційним матеріалом, положеннями Віденської конвенції про правонаступництво держав щодо договорів 1978 р., Віденської конвенції про правонаступництво держав щодо державної власності 1983 р. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	2/3
7	Тема: Співвідношення міжнародного і внутрішньодержавного права *Завдання:* ознайомитися з лекційним матеріалом, доктринальними положеннями. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	2/3
8	Тема: Територія в міжнародному праві *Завдання:* ознайомитися з лекційним матеріалом, доктринальними положеннями. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	2/3
9	Тема: Міжнародно-правовий статус населення *Завдання*: ознайомитися з лекційним матеріалом, доктринальними положеннями. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	2/3
10	Тема: Відповідальність у міжнародному праві З*авдання*: ознайомитися з лекційним матеріалом, Проектом статей щодо відповідальності держав 2001 р. текстами міжнародних договорів, що передбачають відповідальність суб'єктів міжнародного права. підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	2/3
11	Тема: Мирні засоби вирішення міжнародних спорів *Завдання*: ознайомитися з лекційним матеріалом, доктринальними положеннями. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	2/4
12	Тема: Право міжнародних договорів *Завдання*: ознайомитися з лекційним матеріалом положеннями Віденської конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	2/4
13	Тема: Право міжнародних організацій *Завдання*: ознайомитися з лекційним матеріалом, доктринальними положеннями, статутами міжнародних міжурядових організацій (Статут ООН, Статут Ради Європи, установчі акти ЄС тощо). Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	2/4
14	Тема: Право зовнішніх зносин *Завдання*: ознайомитися з лекційним матеріалом, доктринальними	2/4

	положеннями, з положеннями Віденської конвенції про дипломатичні зносини 1961 р., Віденської конвенції про консульські зносини 1963 р. Віденської конвенції про представництво держав у їхніх відносинах з міжнародними організаціями універсального характеру 1975 р., Конвенцією про привілеї та імунітети ООН 1946 р. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	
15	Тема: Права людини у міжнародному праві *Завдання*: ознайомитися з лекційним матеріалом, доктринальними положеннями. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	2/4
16	Тема: Міжнародне морське право *Завдання*: ознайомитися з лекційним матеріалом, доктринальними положеннями, з положеннями Конвенції ООН з морського права 1982 р. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	2/4
17	Тема: Міжнародне повітряне право *Завдання*: ознайомитися з лекційним матеріалом, доктринальними положеннями. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	2/4
18	Тема: Міжнародне космічне право *Завдання*: ознайомитися з лекційним матеріалом, доктринальними положеннями, міжнародними актами, що регламентують співробітництво у цій сфері правовідносин. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	2/4
19	Тема: Міжнародне економічне право *Завдання*: ознайомитися з лекційним матеріалом, доктринальними положеннями, основними міжнародно-правовими актами, що регламентують співробітництво у цій сфері правовідносин. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	2/4
20	Тема: Міжнародне екологічне право *Завдання*: ознайомитися з лекційним матеріалом, доктринальними положеннями, основними міжнародно-правовими актами, що регламентують співробітництво у цій сфері правовідносин. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	2/4
21	Тема: Міжнародне співробітництво у боротьбі зі злочинністю *Завдання*: ознайомитися з лекційним матеріалом, доктринальними положеннями, основними міжнародно-правовими актами, що регламентують співробітництво в цій сфері правовідносин. Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	-/4
22	Тема: Право збройних конфліктів *Завдання*: ознайомитися з лекційним матеріалом, доктринальними положеннями, основними міжнародно-правовими актами, що регламентують співробітництво у цій сфері правовідносин (Гаазькі і Женевські конвенції). Підготувати відповіді на контрольні запитання, відповісти на тести, підготувати презентаційний матеріал.	2/4

	Разом	**42/78**

6. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання розвивають можливості самостійної роботи і сприяють більш поглибленому вивченню теоретичного матеріалу, формуванню вмінь використання знань для вирішення відповідних практичних завдань.

Види індивідуальних завдань з навчальної дисципліни (реферати, контрольні роботи, що виконуються під час аудиторних занять та самостійної роботи, курсові, дипломні роботи тощо) визначаються навчальним планом. Індивідуальні завдання полягають у підготовці реферату за визначеною, або обраною студентом за допомогою викладача, темою та інших видів робіт, які затверджуються кафедрою. Терміни видачі, виконання і захисту індивідуальних завдань визначаються програмою навчальної дисципліни.

Індивідуальні завдання виконуються особою, яка навчається, самостійно із одержанням необхідних консультацій з боку науково-педагогічного працівника. Допускаються випадки виконання робіт комплексної тематики кількома особами.

6.1.Теми рефератів

1. Держава в системі міжнародно-правового регулювання.
2. Норми міжнародного права.
3. Становлення і розвиток міжнародного права.
4. Акти міжнародних органів і організацій як джерело міжнародного права.
5. Судові прецеденти як джерела міжнародного права.
6. Реалізація норм міжнародного права в законодавстві держав.
7. Функції міжнародного права.
8. Державоподібні утворення в системі міжнародно-правового регулювання.
9. Інститут визнання в міжнародному праві.
10. Міжнародна правосуб’єктність міжнародних міждержавних організацій.
11. Міжнародні недержавні організації: ознаки, види, правовий статус.
12. Правове становище Ватикану.
13. Самовизначення народів і націй: поняття, сутність, правові підстави.
14. Транснаціональні корпорації в системі міжнародно-правового регулювання.
15. Відповідальність за забруднення території із змішаним правовим режимом.
16. Вирішення територіальних спорів у міжнародному праві.
17. Делімітація континентального шельфу України з Російською Федерацією і Румунією (проблема делімітації континентального шельфу Чорного моря в районі острову Зміїний).
18. Правовий статус території зі змішаним режимом у міжнародному праві.
19. Правовий режим територіального моря.
20. Територіальне верховенство держави в територіальному морі.
21. Відповідальність міжнародних міжурядових організацій.
22. Відповідальність фізичних осіб у міжнародному праві.
23. Злочини міжнародного характеру: поняття, сутність, види.
24. Міжнародні правопорушення: поняття, ознаки, види.
25. Підстави, порядок застосування санкцій у міжнародному праві.
26. Юрисдикція Міжнародного кримінального суду.
27. Укладення, виконання і припинення дії міжнародних договорів України.
28. Дипозитарій договору.
29. Поняття, види, суб’єкти тлумачення міжнародних договорів
30. Юридична природа міжнародних договорів.
31. Європейський Союз: особливі риси в структурі та повноваженнях.
32. Правосуб’єктність міжнародних організацій.

33. Роль міжнародних міжурядових організацій у створенні нового міжнародного порядку.
34. Роль Організації з безпеки та співробітництва в Європі в розвитку демократичних інститутів.
35. Співдружність незалежних держав: структура і компетенція, перспективи розвитку.
36. Україна і Рада Європи: сучасне становище та перспективи розвитку.
37. Цілі і напрями діяльності Організації Об'єднаних Націй.
38. Дипломатичний церемоніал та протокол.
39. Інститут почесного консула в міжнародному праві.
40. Міжнародне право і дипломатія.
41. Правове становище консульських установ України.
42. Статус дипломатичних представництв і їх персоналу.
43. Статус консульських установ і їх персоналу.
44. Європейський Суд з прав людини: організація й порядок діяльності.
45. Захист прав дітей у міжнародному праві.
46. Механізм захисту прав людини в Україні.
47. Міжнародні контрольні механізми захисту прав людини.
48. Правовий статус громадян у міжнародному праві.
49. Рада з прав людини.
50. Міжнародні морські організації.
51. Міжнародно-правове регулювання освоювання мінеральних ресурсів глибоководного морського дна.
52. Міжнародно-правовий режим наукових досліджень Світового океану
53. Правовий режим відкритого моря.
54. Правовий режим Суецького каналу.
55. Правовий режим Чорноморських проток.
56. Міжнародно-правове регулювання повітряних сполучень.
57. Підстави відповідальності у міжнародному повітряному праві.
58. Відповідальність у космічному праві.
59. Об'єкти міжнародного космічного права.
60. Міжнародні митні союзи.
61. Правовий статус Організації Об'єднаних Націй з промислового розвитку (ЮНІДО).
62. Принципи міжнародного економічного права.
63. Світова організація торгівлі.
64. Міжнародні стандарти в галузі боротьби зі злочинністю і кримінального правосуддя.
65. Мінімальні стандартні правила ООН щодо відправлення правосуддя стосовно неповнолітніх («Пекінські правила»).
66. Співвідношення міжнародних стандартів стосовно осіб, які скоїли правопорушення, і національного законодавства України.
67. Джерела права збройних конфліктів, питання удосконалення.
68. Міжнародно-правовий статус учасників збройних конфліктів.
69. Правовий статус Міжнародного Комітету Червоного Хреста.
70. Захист цивільного населення під час збройних конфліктів.
71. Міжнародно-правове регулювання заборони застосування зброї масового ураження.
72. Заборонені засоби і методи ведення війни в міжнародному праві.
73. Становлення та розвиток універсальної міжнародної безпеки.
74. Забезпечення міжнародної безпеки в рамках європейського регіону.

7. Методи навчання

Метод навчання – взаємопов'язана діяльність викладача та студента, спрямована на засвоєння студентами системи знань, набуття умінь і навичок, їх виховання і загальний розвиток.

Пояснювально-ілюстративний метод або інформаційно-рецептивний. Студенти одержують знання на лекції, з навчальної або методичної літератури. Студенти сприймають і

осмислюють факти, оцінки, висновки й залишаються в межах репродуктивного (відтворюючого) мислення. Цей метод знаходить широке застосування для передачі великого масиву інформації.

Репродуктивний метод. Діяльність студентів носить алгоритмічний характер, тобто виконується за інструкціями, приписами, правилами в аналогічних, подібних з показаним зразком ситуаціях. Організовується діяльність студентів за кількаразовим відтворенням засвоюваних знань. Для цього використовуються різноманітні вправи, практичні завдання, програмований контроль, різні форми самоконтролю.

Метод проблемного викладу. Науково-педагогічний працівник (НПП) до викладу матеріалу ставить проблему, формулює пізнавальне завдання на основі різних джерел і засобів. Показує спосіб вирішення поставленого завдання. Спосіб досягнення мети – розкриття системи доказів, порівняння точок зору, різних підходів. Студенти стають свідками й учасниками наукового пошуку. Студенти не тільки сприймають, усвідомлюють і запам'ятовують готову інформацію, але й стежать за логікою доказів, за рухом думки НПП.

Частково-пошуковий, або евристичний, метод. Полягає в організації активного пошуку рішення висунутих у навчанні (або сформульованих самостійно) пізнавальних завдань. Пошук рішення відбувається під керівництвом НПП. Процес мислення здобуває продуктивний характер. Процес мислення поетапно направляється й контролюється НПП або самими студентами на основі роботи над програмами (у тому числі й комп'ютерними) і навчальними посібниками. Метод дозволяє активізувати мислення, викликати зацікавленість до пізнання на семінарах.

Дослідницький метод. Проводиться аналіз матеріалу, постановки проблем і завдань і короткого усного або письмового інструктажу студентів. Студенти самостійно вивчають літературу, джерела, виконують інші дії пошукового характеру. Завдання, які виконуються з використанням дослідницького методу, повинні містити в собі всі елементи самостійного дослідницького процесу (постановку завдання, обґрунтування, припущення, пошук відповідних джерел необхідної інформації, процес розв'язання завдання).

Дискусійні методи. Елементи дискусії (суперечки, зіткнення позицій, навмисного загострення й навіть перебільшення протиріч в обговорюваному змістовному матеріалі) можуть бути використані майже в будь-яких організаційних формах навчання, включаючи лекції.

Метод моделювання. Моделювання ситуацій під час навчального процесу – це створення таких ситуацій-моделей, де реальні об'єкти замінюються символами і взаємовідносини між учасниками діяльності складаються не природно, а організовані спеціально під керівництвом НПП, тобто штучно.

8. Методи контролю

Методи контролю – це способи діагностичної діяльності, які дозволяють здійснювати зворотний зв'язок у процесі навчання з метою отримання даних про успішність навчання, ефективність навчального процесу.

Контрольні заходи визначають відповідність рівня набутих студентами знань, умінь та навичок вимогам нормативних документів щодо вищої освіти.

Самоконтроль призначений для самооцінки здобувачами вищої освіти якості засвоєння навчального матеріалу навчальної дисципліни (розділу, теми). З цією метою в навчальних посібниках для кожної теми (розділу), а також у методичних розробках для семінарських занять передбачаються питання для самоконтролю.

Кафедральний контроль проводиться з метою оцінки рівня підготовки студентів з навчальної дисципліни на різних етапах її вивчення і здійснюється у вигляді вхідного, поточного, рубіжного та семестрового контролю.

В освітньому процесі використовуються такі види контролю результатів навчання: вхідний, поточний протягом семестру, контрольні роботи, передбачені навчальним планом, приймання індивідуальних завдань, курсових робіт, підсумковий семестровий, відстрочений контроль.

Вхідний контроль проводиться перед вивченням нового курсу з метою визначення рівня підготовки студентів з дисциплін, які забезпечують цей курс. Вхідний контроль проводиться на першому занятті за завданнями, що відповідають програмам попереднього навчання. Результати контролю аналізуються на кафедральних (міжкафедральних) нарадах та засіданнях методичних

комісій спільно з науково-педагогічними працівниками, які проводять заняття із забезпечення дисципліни. За результатами вхідного контролю розробляються заходи з надання індивідуальної допомоги студентам, коригування освітнього процесу.

Поточний контроль проводиться на всіх видах аудиторних занять протягом семестру. Поточний контроль може проводитися у формі усного опитування або письмового контролю на практичних, семінарських заняттях, лекціях, у формі колоквіуму, виступів студентів при обговоренні питань на семінарських заняттях, у формі комп'ютерного тестування тощо. Конкретні форми проведення поточного контролю та критерії оцінки рівня знань визначаються програмою навчальної дисципліни. Результати оцінювання роботи студентів мають бути доведені до відома студентів своєчасно. Формою поточного контролю є ректорські контрольні роботи. Результати оцінювання ректорських контрольних робіт можуть зараховуватися як результати виконання контрольної роботи, передбаченої навчальним планом.

Підсумковий семестровий контроль з навчальної дисципліни є обов'язковою формою оцінювання результатів навчання студента. Він проводиться в терміни, встановлені графіком навчального процесу, та в обсязі навчального матеріалу, визначеного програмою навчальної дисципліни. Семестровий контроль проводиться у формі заліку або семестрового екзамену з конкретної навчальної дисципліни. Студента допускають до семестрового контролю за умови виконання ним усіх видів робіт, передбачених навчальним планом на семестр з цієї дисципліни.

Семестровий залік – форма підсумкового контролю, що полягає в оцінюванні засвоєння студентами лекційного матеріалу, а також виконаних ними певних робіт на семінарських заняттях. Семестровий залік не передбачає обов'язкової присутності студентів за умови виконання ними всіх видів робіт, передбачених навчальним планом за семестр.

Семестровий екзамен – форма підсумкового контролю з окремої навчальної дисципліни за семестр, що спрямована на перевірку засвоєння теоретичного та практичного матеріалу. Екзамени складають за екзаменаційними білетами, затвердженими кафедрою. Викладач в обов'язковому порядку повинен ознайомити студентів зі змістом екзаменаційних питань, зразком екзаменаційного білету на початку вивчення навчальної дисципліни.

Максимальна сума балів, яку може набрати студент при складанні екзамену з навчальної дисципліни, складає 40.

Оцінка підсумкового контролю виставляється за національною шкалою як сума балів, набраних здобувачем вищої освіти протягом семестру при виконанні контрольних заходів, передбачених програмою навчальної дисципліни (практики) та балів, набраних при складанні семестрового екзамену.

Максимальна сума балів, які може набрати студент при вивченні навчальної дисципліни, складає 100.

8.1. Питання, які виносяться на складання поточного та підсумкового контролю

1. Міжнародне право як особлива система права.
2. Міжнародне і внутрішньодержавне право.
3. Кодифікація та прогресивний розвиток міжнародного права.
4. Основні принципи сучасного міжнародного права, їх тлумачення та застосування.
5. Теорії співвідношення міжнародного і національного права.
6. Джерела міжнародного права.
7. Правовий статус суб'єктів міжнародного права.
8. Держава в системі міжнародно-правового регулювання.
9. Україна – повноправний суб'єкт міжнародного права. Сучасне становище.
10. Правосуб'єктність державо-подібних утворень.
11. Правосуб'єктність фізичних осіб у міжнародному праві.
12. Визнання: поняття, види і форми.
13. Правонаступництво в міжнародному праві.
14. Договір як джерело міжнародного права.
15. Порядок укладення міжнародного договору, дія, припинення дії.

16. Законодавство України про міжнародні договори.
17. Поняття, види територій у міжнародному праві.
18. Територія зі змішаним правовим режимом.
19. Склад державної території, правовий режим.
20. Державні кордони. Правовий режим. Кордони України.
21. Делімітація і демаркація державних кордонів.
22. Правові основи зміни державної території.
23. Правовий режим міжнародних річок.
24. Міжнародні договори в галузі громадянства.
25. Правове регулювання статусу біженців у міжнародному праві. Законодавство України.
26. Статус іноземців і його види.
27. Міжнародно-правові питання статусу апатридів.
28. Право притулку.
29. Міжнародно-правова відповідальність, види і форми.
30. Санкції: індивідуальні та колективні.
31. Поняття та підстави міжнародно-правової відповідальності.
32. Міжнародно-правова відповідальність за злочини проти миру та безпеки людства.
33. Співробітництво держав у попередженні і боротьбі з тероризмом.
34. Міжнародно-правова протидія злочину геноциду.
35. Відповідальність за військові злочини.
36. Індивідуальна відповідальність фізичних осіб у міжнародному праві.
37. Юрисдикція міжнародних судових органів.
38. Міжнародний кримінальний суд.
39. Міжнародні міждержавні організації, поняття, класифікація.
40. Поняття та класифікація міжнародних конференцій.
41. Правова природа регіональних міжнародних організацій.
42. Поняття «внутрішнього і зовнішнього права» міжнародних міжурядових організацій.
43. Статут ООН.
44. Спеціалізовані установи ООН: правовий статус, практична діяльність.
45. Рада Європи: структура, компетенція, правова основа діяльності
46. Європейський Союз: структура, компетенція, правова основа діяльності.
47. Право Європейського Союзу: поняття, джерела.
48. Правовий статус Організації з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ).
49. Правовий статус Організації північноатлантичного договору (НАТО).
50. Право зовнішніх зносин: поняття, джерела, суб'єкти.
51. Дипломатичні представництва: порядок утворення, функції, компетенція.
52. Повноваження консульських установ.
53. Інститут почесних консулів у міжнародному праві.
54. Привілеї та імунітети дипломатичних представництв, консульських установ та їх співробітників.
55. Припинення діяльності дипломатичного представництва.
56. Виникнення та розвиток міжнародного права прав людини.
57. Рада з прав людини ООН.
58. Міжнародні універсальні механізми забезпечення та захисту прав людини.
59. Міжнародні регіональні механізми забезпечення та захисту прав людини.
60. Контрольний механізм захисту прав людини та основних свобод згідно Європейської конвенції 1950 року.
61. Міжнародний захист вразливих категорій осіб у міжнародному праві.
62. Імплементація міжнародно-правових норм про права людини в національне законодавство.
63. Конвенція ООН з морського права 1982 р.
64. Правовий режим виключної економічної зони.
65. Територіальне море та його правовий режим.

66. Правовий режим Арктики.
67. Внутрішні морські води та їх правовий режим.
68. Право мирного проходу через територіальні води прибережної держави.
69. Правовий режим відкритого моря.
70. Міжнародні організації по боротьбі зі злочинністю.
71. Інтерпол: структура, компетенція.
72. Початок війни та його міжнародно-правові наслідки.
73. Заборонені міжнародним правом засоби та методи ведення війни.
74. Нейтралітет під час війни.
75. Женевські конвенції про захист жертв війни 1949 р.
76. Мирний договір. Інші форми закінчення війни.
77. Поняття, принципи міжнародного повітряного права.
78. Юридична природа і правовий режим повітряного простору.
79. Правове регулювання міжнародних повітряних сполучень.
80. Міжнародні авіаційні організації.
81. Відповідальність у міжнародному повітряному праві.
82. Правовий статус повітряного судна та екіпажу.
83. Виникнення та розвиток космічного права.
84. Поняття та джерела міжнародного космічного права.
85. Кодифікація і прогресивний розвиток міжнародного космічного права.
86. Принципи діяльності держав у космічному праві.
87. Договір про принципи діяльності держав по дослідженню й використанню космічного простору, включаючи Місяць та інші небесні тіла від 27.01.1967 р.
88. Підстави виникнення, види і форми відповідальності в космічному праві.
89. Поняття, принципи міжнародного економічного права. Джерела.
90. Правовий статус суб'єктів міжнародного економічного права.
91. Міжнародно-правове регулювання торгівельного співробітництва між державами.
92. Міжнародні економічні організації.
93. Захист оточуючого середовища і міжнародне право.
94. Предмет і об'єкт міжнародного екологічного права.
95. Поняття міжнародно-правової охорони навколишнього середовища.
96. Характеристика регіональної міжнародної безпеки.
97. Характеристика універсальної міжнародної безпеки.
98. Безпосередні переговори, посередництво, добрі послуги як мирні засоби вирішення міжнародних спорів.
99. Поняття права міжнародної безпеки.
100. Система колективної безпеки, передбачена Статутом ООН.
101. Мирні засоби вирішення суперечок.
102. Принцип мирного вирішення міжнародних спорів.

9. Схема нарахування балів

Приклад для підсумкового семестрового контролю при проведенні семестрового екзамену

Денна/заочна форма

Загальна кількість балів – 100.
Мінімальна сума балів для допуску до екзамену/заліку – 10 балів.
Кількість балів за екзамен/залік – 40.
Кількість балів протягом семестру – 60:
Кількість балів за відповіді на семінарських заняттях $\sum 40 = 40$:

Формула обчислення

$\sum \mathbf{1}$

∑40 = --- X 8 (вісім)
∑ 2

Примітка:
∑40 – сума максимальної кількості балів
∑1 – сума балів, що отримав студент за відповіді на семінарських заняттях.
∑2 – кількість семінарських занять протягом семестру.
8 – коефіцієнт

Індивідуальне завдання – 10 балів
Контрольна робота – 10 балів.

Поточний контроль						Індивідуальне завдання	Контрольна робота, передбачена навчальним планом	Разом	Екзамен	Сума
Т1	Т2	Т3	Т4	Т5	ТN					
∑40						10	10	60	40	100

Т1, Т2 ... ТN – теми.

За результативну наукову роботу (написання наукової роботи, тез доповідей, участь у науково-практичних конференціях, участь у роботі гуртка тощо) за профілем цієї дисципліни, за рішенням кафедри відповідно до критеріїв, встановлених програмою навчальної дисципліни, студент може отримати до 10 додаткових (заохочувальних) балів, але в межах максимальної загальної суми балів – 100.

Відповідь на семінарському занятті – **1-5 балів.**

Критерії оцінювання усної відповіді.

Поточний контроль здійснюється, зокрема, у формі опитування та перевірки результатів виступів на семінарських та практичних заняттях в п’ятибальній шкалі оцінок.

5 балів ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом усього практичного заняття;
- дає повний, правильний, послідовний, зв'язний, обґрунтований виклад питання, що супроводжується правильними прикладами з доктринальних джерел та посиланням на чинне законодавство;
- все, що викладається, повинно свідчити про глибоке розуміння і орієнтацію в явищах і процесах, що вивчаються;
- правильні вичерпні відповіді на додаткові питання викладача.

4 бали ставиться за наступних умов:

- студент активно працює протягом практичного заняття;
- дає правильний, повний виклад змісту підручника і матеріалу, поданого викладачем, але на додаткові контрольні питання, які ставить викладач для з'ясування глибини розуміння і вміння орієнтуватися в явищах і процесах, відповідає лише з деякою допомогою викладача чи колег;
- недостатньо вичерпні відповіді на додаткові запитання викладача.

3 бали ставиться за наступних умов:

- студент на занятті поводить себе пасивно, відповідає лише за викликом викладача;
- в цілому виявляє знання основного навчального матеріалу, що розглядається, але під час відповіді допускає помилки і усвідомлює їх тільки після вказівка викладача;
- відповіді на запитання дає не одразу, а тільки після деякого напруження пам'яті, при чому відповіді нечіткі;

- не в змозі без допомоги викладача вивести співвідношення з іншими проблемами дисципліни, що вивчається;

2 бали ставиться за наступних умов:

- допускає суттєві помилки або зовсім пропускає матеріал і частково виправляє ці помилки тільки після вказівки викладача;

- студент виявляє незнання значної частини навчального матеріалу, нелогічно і невпевнено його викладає, у відповіді мають місце заминки і перерви, не може пояснити проблему, хоча і розуміє її;

- викладає матеріал не достатньо зв'язно і послідовно.

1 бал ставиться за наступних умов:

- студент припускається грубих помилок при викладі матеріалу і не виправляє ці помилки навіть при вказівці на них викладача;

- виявляє нерозуміння навчального матеріалу і як наслідок цього – повна відсутність навичок як в аналізі явищ, так і у подальшому виконанні практичних завдань.

Критерії оцінювання контрольних та екзаменаційних/залікових робіт.

Контрольні та екзаменаційні (залікові) роботи виконуються у письмовій формі. Контрольна робота складається з 10 тестових завдань, екзаменаційна/залікова робота – із 40 тестових завдань. Кожне тестове завдання має п'ять варіантів відповідей, тільки одне яких є правильним; за кожну правильну відповідь нараховується один бал.

Під час вивчення навчальної дисципліни використання технологій штучного інтелекту (ШІ) здійснюється відповідно до Політики використання технологій штучного інтелекту Харківського національного університету. У межах дисципліни застосовуються такі моделі використання ШІ:

Модель «ШІ заборонено».

Використання технологій штучного інтелекту не допускається під час виконання контрольних заходів, спрямованих на перевірку індивідуальних знань і сформованості компетентностей здобувача освіти, зокрема: усного опитування, модульних контрольних робіт, екзамену (заліку), якщо інше не визначено викладачем, інших видів оцінювання, для яких викладачем встановлено обмеження щодо використання ШІ.

Модель «ШІ як асистент».

Під час підготовки до практичних занять, виконання індивідуальних завдань, рефератів, аналітичних оглядів та інших письмових робіт дозволяється використання ШІ для: пошуку та систематизації інформації, добору та первинного аналізу наукових джерел, пояснення складних понять, удосконалення структури тексту, перевірки граматики, стилю та оформлення, генерації ідей, плану роботи або прикладів.

Фінальний текст роботи, висновки, аналіз, інтерпретація результатів та прийняті рішення повинні бути самостійно підготовлені здобувачем освіти.

Модель «ШІ як інструмент».

Для окремих лабораторних, практичних, проєктних або дослідницьких робіт використання технологій штучного інтелекту може бути обов'язковою складовою виконання завдання. У таких випадках здобувачі освіти можуть використовувати генеративні моделі ШІ для: аналізу та підготовки даних, генерації, аналізу й оптимізації програмного коду, порівняння результатів роботи різних моделей ШІ, створення візуалізацій, схем або зображень, аналізу великих масивів даних. проведення експериментів із застосуванням сучасних інструментів штучного інтелекту.

Усі результати, отримані за допомогою ШІ, підлягають критичному аналізу, перевірці та доопрацюванню здобувачем освіти.

Декларування використання ШІ.

У разі використання технологій штучного інтелекту здобувач освіти зобов'язаний зазначити: назву сервісу або моделі ШІ; дату використання; характер допомоги (генерація ідей, пошук інформації, аналіз даних, генерація коду, редагування тексту тощо).

За вимогою викладача здобувач освіти повинен надати використані запити (prompts) або пояснити спосіб використання інструментів ШІ.

Недекларовані використання технологій штучного інтелекту або подання згенерованого

ШІ матеріалу як власного результату навчальної діяльності розглядається як порушення принципів академічної доброчесності відповідно до внутрішніх нормативних документів Університету імені В. Н. Каразіна.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	За чотирирівневою шкалою оцінювання	За дворівневою шкалою оцінювання
90-100	відмінно	зараховано
70-89	добре	зараховано
50-69	задовільно	зараховано
1-49	незадовільно	незараховано

10. Рекомендована література

Нормативно-правові акти:

1. Declaration on Principles of International Law concerning Friendly Relations and Cooperation among States in accordance with the Charter of the United Nations of 1970. URL: https://digitallibrary.un.org/record/202170?ln=en.
2. Treaty of Lisbon amending the Treaty on European Union and the Treaty establishing the European Community of 13.12.2007. URL: http://eur-lex.europa.eu/JOHtml.do?uri=OJ:C:2007:306:SOM:EN:HTML.
3. United Nations Convention on the Law of the Sea of 1982. URL: https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/texts/unclos/unclos_e.pdf.
4. Vienna Convention on Succession of States in respect of State Property, Archives and Debts of 1983. URL: https://legal.un.org/ilc/texts/instruments/english/conventions 3_3_1983.pdf.
5. Віденська конвенція про дипломатичні зносини від 18.04. 1961 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_048#Text.
6. Віденська Конвенція про консульські зносини від 24.04.1963 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_047#Text.
7. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23.05.1969 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_118#Text.
8. Віденська конвенція про правонаступництво держав стосовно договорів від 23.08.1978 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_185.
9. Женевська конвенція про поводження з військовополоненими від 12.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_153#Text.
10. Загальна декларація прав людини від 10.12. 1948 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
11. Конвенція про захист прав людини й основоположних свобод від 04.11.1950 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_004.
12. Конвенція про захист цивільного населення під час війни від 12.08.1949. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_154.
13. Конституція України від 28.06.1996. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80.
14. Міжнародний пакт про громадянські й політичні права від 16.12. 1966 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
15. Міжнародний пакт про економічні, соціальні й культурні права від 16.12.1966 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_042.

16. Північноатлантичний договір від 04.04. 1949 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/950_008.
17. Римський Статут Міжнародного Кримінального Суду від 17.07. 1998 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_588#Text.
18. Статут Організації Об'єднаних Націй і Статут Міжнародного Суду від 26.06.1945 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_010#Text.
19. Статут Ради Європи від 5.05.1949 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_001.
20. Факультативний протокол до Міжнародного пакту про громадянські та політичні права від 16.12.1966 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/995_086.

Основна література:

1. Антонович М. Міжнародне публічне право: підруч. для студ. закладів вищої освіти. Київ : Юрінком Інтер, 2023. 516 с.
2. Буткевич О.В. Історія міжнародного права. Підручник. Київ : Ліра-К, 2013. 416 с.
3. Войціховський А. В. Міжнародне право: підручник. Харків : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2020. 544 с.
4. Гавриленко О. А., Новікова Л. В., Сироїд Т. Л. Історія міжнародного права: хрестоматія-практикум. Харків : ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2016. 676 с.
5. Гавриленко О. А, Сироїд Т. Л. Історія міжнародного права: стародавня доба: навчальний посібник. Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2021. 232 с.
6. Дахно І. І., Алієва-Барановська В. М. Міжнародне економічне право-2. Київ : Центр учбової літератури, 2019. 368 с.
7. Міжнародне гуманітарне право. Посібник для юриста / М. М. Гнатовський, Т. Р. Короткий та ін.; за ред. Т. Р. Короткого. Київ-Одеса : Українська гельсінська спілка з прав людини, Фенікс, 2017. 145 с.
8. Міжнародне право: словник-довідник / С. М. Перепьолкін, Т. Л. Сироїд, Л. А. Філяніна; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Харків : Юрайт, 2014. 408 с.
9. Міжнародне публічне право: навч.-метод. посібник / Н. В. Кирилюк, А. З. Маник, С. М. Задорожна. Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2021. 268 с.
10. Міжнародне публічне право: основи теорії : навчально-методичний посібник / Х. Н. Бехруз, С. С. Андрейченко, М. В. Грушко та ін. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 252 с.
11. Міжнародний захист прав людини : навчальний посібник / кол. авторів ; за ред. О. Б. Онишко. Львів : Львівський державний університет внутрішніх справ, 2022. 540 с.
12. Основи права Європейського Союзу: підручник / Л. І. Адашис, Т. М. Анакіна, С. В. Вихрист та ін. ; за заг. ред. Т. Л. Сироїд. Вид. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право, 2020. 590 с.
13. Права людини у міжнародному праві : підручник / Бакумов О. С., Варунц Л. Д., Войціховський А. В., Гудзь Т. І. та ін.; за заг. ред. канд. юрид. наук, доцента А. В. Войціховського. Харків : ООО «Планета- Принт», 2021. 404 с.
14. Репецький В. М., Лисик В. М., Микієвич М. М. Міжнародне публічне право : підручник / під ред. В.М. Репецького. 2-ге вид., стер. Київ : Знання, 2012. 437 с.
15. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. 2-ге вид., перероб. і допов. Харків : Право. 2020. 648 с.
16. Сироїд Т. Л. Міжнародне публічне право: підручник. Одеса : Фенікс, 2018. 744 с.
17. Сироїд Т. Л., Гавриленко О. А., Фоміна Л. О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовнішнього незалежного оцінювання / за заг. ред. д.ю.н., проф. Т.Л. Сироїд. Вид. 4-те вид., перероб і допов. Харків : Право. 2021. 462 с.
18. Сироїд Т.Л. Міжнародне кримінальне право: підручник. Харків: Право. 2023. 512 с.
19. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовн. незалеж. оцінювання: за заг. ред. Т.Л. Сироїд. 5-те вид., перероблене і доповнене. Харків : Право. 2023. 474 с.
20. Сироїд Т.Л., Фоміна Л.О. Міжнародне публічне право. Міжнародний захист прав людини: посібник для підготовки до зовн. незалеж. оцінювання: за заг. ред. Т.Л. Сироїд. 6-те вид., перероблене і доповнене. Харків: Право. 2024. 502 с.

21. Сироїд Т. Л. Міжнародне кримінальне право : підручник / Т. Л. Сироїд ; Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Вид. 2-ге, допов. Харків : Право, 2025. 536 с.
22. Сироїд Т. Міжнародне публічне право: навч. посібник. Київ.: Юрінком Інтер, 2025. 628 с.
23. Aust A. Modern Treaty Law and Practice (3rd ed.). Cambridge : Cambridge University Press, 2013. 516 p.
24. Bartels L., Paddeu F. Exceptions in international law. Oxford : Oxford University Press, 2020. 416 p.
25. Crawford E., Pert A., Saul, B. (Eds.). Public International Law. Cambridge : Cambridge University Press, 2023. 528 p.
26. Eckart C. Promises of States under international law. Oxford : Hart, 2012. 335 p.
27. Focarelli C. International law. Cheltenham : Elgar, 2019. 717 p.
28. Klabbers J. International Law. 4th edition. Cambridge : Cambridge University Press, 2023. 350 p.
29. Kolb R. Theory of international law. Oxford : Hart, 2016. 475 p.
30. Noortmann M. Non-state actors in international law. Oxford : Hart, 2015. 406 p.
31. Rittberger V., Zangl B., Kruck A., Dijkstra H. International Organization. 3rd ed. London : Red Globe Press, 2019. 286 p.
32. Roberts A. Comparative international law. New York : Oxford University Press, 2018. 623 p.
33. Rose C. et al. An Introduction to Public International Law. Cambridge : Cambridge University Press, 2022. 396 p.

Допоміжна література:

1. Волощук О., Юрчишин В. Фізична особа як суб'єкт міжнародного права і міжнародного злочину. *Науковий вісник ДДУВС.* 2021. Спеціальний випуск № 2. С. 216-222.
2. Войціховський А. В., Марчук М. І., Логвиненко Є. С. Міжнародно-правовий статус «невизнаних держав» як особливих політико-територіальних утворень. *Право і безпека.* 2022. Т. 84. № 1. С. 115-123.
3. Гавриленко О. А., Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О. Становлення передумов формування законів і звичаїв війни в стародавню епоху: класичні та сучасні підходи до вирішення проблеми. *Military offences and war crimes: background, theory and practice : collective monograph* / Ed. by V. M. Stratonov. Riga : «Baltija Publishing», 2023. Pp. 164- 204.
4. Гавриленко О.А. Генеза консульських установ держав Європи у стародавній час та добу середньовіччя. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна. Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм».* 2018. № 7. С. 16-20.
5. Григоренко Є. І., Передерій О. С. «М'яке право» у системі регулювання суспільних відносин: загальнотеоретичний контекст. *Юридичний електронний науковий журнал.* 2022. № 5. С. 146-148.
6. Дір І. Ю. Основні договори Європейського Союзу. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія: Право.* 2024. Т. 1. № 81. С. 263-268.
7. Дір І. Ю. Основні інституції Європейського Союзу. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право.* 2024. Т. 3. № 82. С. 207-213.
8. Міжнародне право у світі динамічних змін: контури майбутнього міжнародного правопорядку: колект. монографія / наук. ред. В. Репецький, І .Земан, В. Гутник: Львів-Дрогобич : Коло, 2021. 420 с.
9. Патлашинська І. В. Аналіз шляхів мирного вирішення міжнародних спорів: відповідь на сучасні виклики. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2022. № 9. С. 568-572.
10. Реньов Є. В. Верховний комісар ООН з прав людини у системі правозахисту. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 4. С. 728-730.
11. Реньов Є. В. Реформування Ради Безпеки ООН: проблеми та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал.*2023. № 1. С. 538-541.
12. Сироїд Т. Л. Міжнародні стандарти в галузі забезпечення права на здоров'я та практика їхнього застосування: навч. посіб. Харків : Право, 2021. 166 с.
13. Сироїд Т. Л., Фоміна Л. О., Фомін П. В. Міжнародний інституційний механізм захисту прав корінних народів. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Право».* 2022. Вип. 34. С. 161-170.

14. Сироїд Т. Л. Міжнародний універсальний механізм з підтримки інновацій у сфері даних з метою розвитку ЦСР // Проблеми реалізації Цілей сталого розвитку в аспекті зміцнення національного та міжнародного правопорядку : монографія / [О. С. Бакумов, Є. І. Григоренко, В. В. Гутник та ін.] ; за заг. ред. О. С. Бакумова й В. О. Серьогіна. Харків : Право, 2025. 344 с. С. 169- 191.
15. Сучасні проблеми міжнародного права. Liber Amicorum до 60-річчя проф. М. В. Буроменського: моногр. / авт. кол.; за ред. В. М. Репецького, В. В. Гутника. Львів; Одеса : Фенікс, 2017. 564 с.
16. Шамраєва В. М. Права людини у сучасних міжнародних відносинах: еволюція розвитку, проблеми та перспективи. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія Право.* 2020. Вип. 5. С. 173-182.
17. Chalmers D., Davies G., Monti G., Heyvaert V. European Union Law: Text and Materials (5th ed.). Cambridge : Cambridge University Press, 2024. 1232 p.
18. Quane H. Silence in international law. *The British yearbook of international law*. 2014. Vol. 84/2013. Pp. 240-270.
19. Roeben V. Responsibility in international law. *Max Planck yearbook of United Nations law.* 2012. Vol. 16. Pp. 99-158.
20. Syroid T. Sanctions in International Criminal Law. *Ukraine in the system of modern international legal order and European integration: problems of doctrine and practice in the context of modern humanitarian challenges: collective monograph* / edited by authors. Chernivtsi : Yuriy Fedkovych Chernivtsi National University, 2022. Pp. 37-70.
21. Syroid T., Havrylenko O., Fomina L., Shevchenko A. Legal framework for the OSCE activities in ensuring the comprehensive security at the European level. *Theoretical and practical research in law: collective monograph* / Belkin L., Iurynets J., Sopilko I., Belkin M. etc. Boston : Primedia eLaunch, 2021. 220 p. Pp. 171-194.
22. The issues of improving legal knowledge in the XXI century: the unity of theory and practice: collective monograph / V. Benkivsky, M. Burdonosova, O.Chepik-Trehubenko, O. Holovko et al. Lviv-Toruń : Liha-Pres, 2019. 260 p.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. Офіційний сайт Асоціації держав Південно-Східної Азії. URL: https://asean.org/.
2. Офіційний сайт Європейського суду з прав людини. URL: https://www.echr.coe.int/.
3. Офіційний сайт Європейського Союзу. URL: http://europa.eu/.
4. Офіційний сайт Європейської поліцейської агенції (Європол). URL: https://www.europol.europa.eu/.
5. Офіційний сайт Міжнародного валютного фонду. URL: https://www.imf.org/en/about
6. Офіційний сайт Міжнародного кримінального суду. URL: https://www.icc-cpi.int/
7. Офіційний сайт Міжнародного суду Організації Об'єднаних Націй. URL: https://www.icj-cij.org/.
8. Офіційний сайт Міжнародного Трибуналу з морського права. URL: http://www.itlos.org/.
9. Офіційний сайт Міжнародної морської організації. URL: https://www.imo.org/en.
10. Офіційний сайт Міжнародної організації кримінальної поліції Інтерпол. URL: http://www.interpol.int/.
11. Офіційний сайт Північноатлантичного альянсу. URL: https://www.nato.int/
12. Офіційний сайт Організації американських держав. URL: http://www.oas.org/en/
13. Офіційний сайт Організації з безпеки та співробітництва в Європі. URL: http://www.osce.org/.
14. Офіційний сайт Організації Об'єднаних Націй. URL: https://news.un.org/en/
15. Офіційний сайт Ради Європи. URL: https://www.coe.int/web/portal/home
16. Офіційний сайт Світової організації торгівлі. URL: http://www.wto.org/.
17. Офіційний сайт Дитячого фонду ООН. URL: http://www.unicef.org/.
18. Офіційний сайт Міжнародного Комітету Червоного Хреста. URL: https://www.icrc.org/en